

Kul Hüseyin Âşık Kolu

[Ashik Branch of Kul Huseyin]

Ali Cem AKBULUT*

Özet: Âşık edebiyatının altın çağı olarak kabul edilen 19. ve 20. yüzyılda Gazilerovacı, Alevî-Bektaşî edebiyatında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu dönemde âşıkların “Hak âşığı” ve deyişlerinin ise “Hak kelâmı” olarak görülmeleri, yol âşıklarına farklı bir değer katmış, bölgede usta-çırak ilişkisi ile ünü Anadolu’ya yayılan âşıklar yetiştirmiştir. Bu âşıklardan bazıları ise diğer âşıkların deyişlerinde ciddi etkiye sahip olmuş, usta-çırak ilişkisinde kendine münhasır bir kol oluşturmuştur. Bu çalışmada, Merzifon merkezli Gazilerovacı’nda oluşmuş Kul Hüseyin Âşık Kolu ele alınmıştır. Gazilerovacı, Amasya ile Suluova’nın bir kısmı ile Merzifon Ovası ve Gümüşhacıköy’ü içine alan coğrafyadır.

Anahtar Kelimeler: Kul Hüseyin, âşık kolu, âşık edebiyatı, Merzifon.

Abstract: Gazilerovacı had a significant place in Alevî-Bektaşî literature in the 19th and 20th centuries, which is accepted as the golden age of ashik (minstrel) literature. In this period, the view of the ashiks as "divine ashik (lover)" and their poems as "divine word" added a different value to the ashiks, and those spreading their reputation to whole Anatolia with the master-apprentice relationship were raised in the region. Some of these ashiks, on the other hand, had a serious impact on the sayings of other ones and formed an exclusive branch in the master-apprentice relationship. In this study, Ashik Branch of Kul Hüseyin formed in Merzifon centered Gazilerovacı was discussed. Gazilerovacı is the geography including some parts of Amasya and Suluova, the Merzifon Plain and Gümüşhacıköy.

Keywords: Kul Hüseyin, ashik branch, ashik literature, Merzifon.

Giriş

Âşık edebiyatında çırak yetiştirme geleneği, yüzyıllar boyu yaşatılan geleneklerden biridir. Bu anlayışta usta âşık, saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edip yanında gezdirir, saz ve söz meclislerine sokar, günü gelince mahlasını verir. Yıllar boyu ustasına hizmet eden ve bu arada âşıklığın vecibelerini öğrenen çırak da zamanı gelince ustanın izniyle şiirlerini çalıp söylemeye başlar. Şiirlerinde ustasının tekniğini, kültürünü ve söz dağarcığını, açıkça kendini hissettiren çırak, ustasının ölümünden sonra meclislerde, sohbetlerde onun şiirleriyle söze başlar, çeşitli vesilelerle ustasının ismini zikreder, onun izinden gittiğini hissettirir. Bütün bunlar, ustasının adını

* Araştırmacı-yazar, Mehmet Akif Ersoy İlkokulu, Merzifon, alicemakbulut05@gmail.com

yaşatmak içindir. Çırağın, ustasında hâkim olan tavır, üslûp, icraat, kültür ve dile bağlılığı, kendisinin yetiştirdiği çırağına da sirayet eder. Zamanla, bu usta-çırak ilişkisi geleneğinin oluşturduğu zincir içinde aynı üslûp, ayak ve ezgiyi yansıtan bir “âşık kolu” ortaya çıkar (Kaya 2000; Yardımcı 2015).

Âşık kolları, genellikle kola ismini veren âşıkla başlatılır. Bazı kollarda ise odak hüviyetindeki âşığın da bir ustası vardır. Söz gelişi; Ruhsatî'nin ustası Kusurî, Şenlik'in ustası Nuri, Huzurî'nin ustası İznî'dir. Her ne kadar bu âşıklar bir usta yanında yetişmiş olsalar da şiirdeki gücü ve ustalıkları sayesinde ustalarından daha ön plana geçmiş, kendisinden sonra gelen nesiller üzerinde, ilk âşığa nazaran daha fazla etki bırakarak odak şahıs olma hüviyetini kazanmışlardır (Kaya 2000).

Alevî Bektaşîlerde, gerek âşığın kendisi gerek çevresince ve ondan etkilenen kişilerce, âşığın kemal bulan inancını, fikirlerini ve yaşam biçimini halka ulaştırma amacı, âşık kollarının oluşmasına katkı sağlamıştır. Bilinen âşık kolları genellikle 19. yüzyıl ve daha sonrasında oluşmuştur. Başlıca kollar:

1. *Erzurumlu Emrah Kolu*: Tokat, Kastamonu, Çankırı Yöreleri ve civarında.
2. *Ruhsatî Kolu*: Sivas Yöresinde.
3. *Şenlik Kolu*: Doğu Anadolu, Azerbaycan Bölgesinde
4. *Bolulu Dertli Kolu*: Bolu, Kastamonu, Çankırı Yöreleri ve civarında.
5. *Derviş Muhammed Kolu*: Malatya Yöresi ve civarında.
6. *Sümmânî Kolu*: Erzurum Yöresi ve civarında.
7. *Talibî Kolu*: Zile Yöresi ve civarında.
8. *Huzurî Kolu*: Artvin Yöresi ve civarında oluşmuştur.

Bu âşık kolları dışında *Deli Derviş* (*Feryadî*) ve *Kemteri* kollarının yanı sıra *Pir Sultan Abdal* kolundan da söz edilmektedir. Su yüzüne çıkmamış âşık kolları da bulunmaktadır. Araştırmamızın konusu olan “*Kul Hüseyin Kolu*” ise bilinmeyen âşık kollarından biridir.

Kul Hüseyin Âşık Kolu¹

Alevî-Bektaşî âşıkları çevresinde kol yerine âşığa inançsal bağlanma, usta ve rehber bilme sebebiyle “*süre*” ifadesi kullanılmaktadır. Sürekten amaç, edebî yöntemle (şiirle) inancın aktarılmasıdır. Bu sebeple esas kaygı, aktarılanların edebîliği değil, öğreticiliğidir. Araştırmaya konu olan *Kul Hüseyin Kolu/Süreği* âşıklarında, halk şiirindeki kusursuz olma (uyakların uygunluğu, değişmemesi, hece eksikliği, hece fazlalığı vb.) kaygısı daha azdır. Öğreti, edebî kusursuzluğun önündedir. Kendi dönemlerinde deyişlerin yazıya aktarılması hususundaki malzeme yoksunluğu, okuma yazma oranının azlığı ve zâkirlerin zihinlerinde deyişleri taşıma sırasında oluşan bozulmalar,

¹ Bkz. (Akbulut 2015a).

söyleyişteki hece düşmelerinin yazım aşamasında olmaması vb. durumlar, deyişlerin edebî kalitesini de etkilemektedir.

Kaya (2000)'ya göre âşık kolu için;

- Odak hüviyetindeki usta âşığın dil ve üslubu,
- İşlediği konular,
- Usta âşığın başından geçen ve hafızalardan silinmeyecek izler bırakan çeşitli olaylar,
- Usta âşığın karşılaşmaları,
- Usta âşığın tasnif ettiği hikâyeler,
- Usta âşığın kendisine ait ezgiler,
- Usta âşığa ait ayaklar, bulunması gereken temel özelliklerin bulunması gerekmektedir.

Araştırma kapsamında cönk ve mecmualardan elde edilen veriler incelendiğinde yukarıdaki özelliklerin çoğunun Kul Hüseyin Kolunda bulunduğu görülmektedir.

Kolun en belirgin özelliği, deyişlerde çoğunlukta *zincirleme* usulünü kullanmalarıdır. *Zincirleme usulü*, her dördlüğün son dizesindeki bir kelimeyi (bu kelime uyak kelimesi olduğu gibi herhangi bir kelime de olabilir) kendinden sonraki gelen dördlüğün ilk dizesinde (başında olduğu gibi dizenin herhangi bir yerinde de olabilir) kullanmasıyla oluşan yöntemdir.

Araştırma neticesinde; bu usulü, yöre ve civarında Kul Hüseyin sürekli olarak kullanmaya başlamış, süreğindeki âşıklar da devam ettirmiştir. Bu usulü kol âşıkları bilerek kullanmışlardır. Bu sayede okuma oranının düşük olduğu halkın zihninde deyiş kalıcı olmuştur. Bir kıtayı bilen kişi, zincir yoluyla diğer kıtaları kolaylıkla hatırlayabilmekte ve zihinde kalıcılığın yanı sıra konu bütünlüğü de sağlamaktadır. Zincirin kullanıldığı deyişlerdeki bütünlük daha net görülmektedir. Bu usul, aynı zamanda Keçiköylü Kul Hüseyin'in ve koluna/süreğine dâhil âşıkların deyişlerini, aynı isimli/mahlaslı diğer âşıkların deyişlerinden ayırt etmeyi kolaylaştıran özgün ve geçerli bir yöntemdir.

Bu usule Kul Hüseyin'den örnek verelim:

-1-

Keremullah Ali cümlelerin canı
Bir kimsenin aslı zatı pak ister
Mustafa Murtaza hakikat şanı
Gerçeğin kelamı sözü **hak** ister

-2-

Hakk'ı bilen doğru gider çağıra
Talip pire kul sultana çağıra
Ses işitmez ışmar ister sağıra
Haber basıp anlamaya **sak** ister

-3-

Saklar şu cihanı duygulu gezer
Üslûplu usullü saygılı gezer
Mahlûk şu cihanı uykulu gezer
Gönlü sultan kabliyeti pak ister

Kul Fakır'dan bir örnek:

-1-

Deli gönül pervaz vurdu uçuyor
Kanat da yeleşin ibadetidir
Gözlerinden kanlı yaşlar saçıyor
Dilber de meylinin **hasireti**dir

-2-

Hasretinden oldu gönül perişan
Meyinden içenler olur ürüşan
Kul olup ta kapısında çalışan
Daim âşıkların **iradeti**dir

-3-

Âşık oldu **irade**ye yetenler
Her dem hub cemale nazar edenler
Bizden değil eğri yola gidenler
Irakıbın bağı taştan katıdır

Önce gelen dörtlük ve sonra gelen dörtlükteki zincir kurulan kelime,
yukarıda belirttiğimiz gibi her zaman dizinin uyak olan kelimesi olmayabilir:
İbrahim'in deyişinden bir örnek:

-1-

Bunlular carına ulaşan sensin
Şu kevn ü mekâmı dolaşan sensin
Bir ulu bezirgân gevherkânisin
Müşteriler gelir **dükkân** önüne

-2-

İbrahim'im eydür **dükkân** açılır
Alışveriş olur baha biçilir
Yahşi yaman ayırt olur seçilir
Mümin gider doğru yolun sağına

Ayrıca nadiren önce gelen dördlüğün 3. dizesindeki bir kelimedenden de zincir kurulduğu olmaktadır. Diğer bir zinciri bağlama yöntemi ise hece ile zinciri bağlamaktır. Önceki dördlükten gelen zinciri bağlayan kelime, sonraki dördlükte geçen iki kelimenin hecelerinin birleşimiyle kulağa gelen zincirdir.

Kul Hüseyin'den:

-1-

Paki dinden tuttuğumuz tapıyı
Muhammed Ali'den açtık kapıyı
Bir gönüle iki yapma yapıyı
İkisini sığdıraman **tek** ister

-2-

Kul Hüseyin'im eydür nice bin **tekke**
Nuş etti doluyu aşk etti sakka
Sendedir Kâbe-i Beytullah Mekke
Kutuplar kelamı yeke yek ister

Kul Fakır'dan:

-1-

Zambul olup bal yapmaya başlarsan
Hakk'a sevilirsin emrin işlersen
Bir ağaca kırk meyveyi aşırsan
Yemişi çekilir **zembiller**inen

-2-

Kul Fakır'ım ezelden **zem bilmez**
Mümin olan garazınan kem bilmez
Sen seni bilirsen seni kim bilmez
Muhabbet eyleyek duygunlarınan

Her kıta arasında zincir olmayıp sadece bazı kıtalar arası zincir kurulduğu örnekler de hayli vardır. Bunun âşığın irticalen söylemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak bazı deyişlerde (ele geçen) kıta veya kıtalarının olmaması sebebiyle zincir kopuk görünmektedir. 4. dizelerinde nakarat redif kullanılan deyişlerde zincir olmamaktadır.

Nakarat redifsiz olup da zincirin olmadığı deyişler de hayli vardır. Yanyatan (Ali Belli) örneği gibi -elimizdeki deyişleri itibariyle- zincir usulünü kullanmamış, ancak Kul Hüseyin Koluna dâhilliği kesin olan âşıklar vardır. Diğer bir örnek olan Bicare gibi bazıları ise kısmen kullanmıştır. Zincir bazı deyişlerde yokken bazılarında ise şiirin tamamında değil, sadece birkaç kıtayı bağlamakta kullanılmış. Zincir gayreti -sınırlı da olsa- son dönem âşıklarına kadar elden bırakılmamıştır. Âşığın, zinciri kasıtlı olarak bırakmadığı, amacın öğreti olduğu görülmektedir. Öğreti yeteri oranda verilebiliyorsa usulün öneminin olmadığı fikri vardır. Ayrıca teknolojinin gelişmesi bilgiye ulaşma ve

bilgiyi paylaşma hızının son derece artması, temeli öğretiye dayanan kolun son dönem âşıklarının bu usule yeteri önemi vermemelerine neden olmuştur.

Bazı kol âşıklarında (mevcut veriler doğrultusunda) zincir usulü görülmemektedir. Ancak bu âşıkların kola dâhil oldukları bilinmektedir.

Hüviyet, âşık olan Kul Hüseyin'in kullandığı dil yapısı, şive, üslûp diğer âşıklarca devam ettirildiği gibi işlenen konuların da diğer âşıklarda devamlılığı görülür. Konular genellikle Alevî-Bektaşî inancının yöredeki algısı, gerçeğin (Hakk'ın) aranışı ve insan-ı kâmildeki yansıması, Ehl-i Beyt sevgisi, tevella-teberrâ, bireyi kemale ulaştıracak davranış ve bilgilerdir. İnsan sevgisi, alçak gönüllülük, erdemlilik, dürüstlük, çalışkanlık, öz-söz birliği, evrensel olan insanî değerler işlenmiştir. Ayrılık, hasret gibi bireysel konular daha azdır.

Alevî-Bektaşî inancında olan Kul Hüseyin, kendisine has -daha çok evrensel, tabuları yıkıcı- inanç algısı ve yorumu sebebiyle kendi zamanında aynı inaniştaki halk tarafından -surete, şekle yönelik- muhabbet, cem gibi oluşumlardan dışlanmış. Kul Fakır, Derviş Edna ve dahası son dönem kol/süreâ âşıkları da uztazlarında olduğu gibi benzer şekilde dışlanmışlardır.

Konu ile ilgili çok sayıda yaşanmışlık, anlatı ve ayrıntı mevcuttur. Dar düşünce, sabit fikir, surete yönelik inanişlara sahip kişi ve zümrelerle yapılan birçok fikir tartışmaları vardır. Bu tartışmalar sonucu gerek deyiş ile gerekse anlatımla yapılan mat edişler, halka yönelik mesajlar mevcuttur. Bu konuya Kul Hüseyin'in kadı ile olan diyalogu ve söylediği deyişi, cemde yaşadığı bir olayı, Sefil Ali, Deli Boran, Sefil Ahmet, Deli Sadık, İbrahim, Kul Fakır ile yaşadıkları ve başka birçok olayı da örnek verebiliriz. Bu yaşanmışlıklar, yöre belleğinde hâlâ canlıdır. Kolun diğer âşıklarının da başından geçen benzeri olaylar da âşık kollarında olması gerektiği düşünülen "usta âşığın başından geçen ve hafızalardan silinmeyecek izler bırakan çeşitli olaylar" ögesine örnek teşkil eder. Âşıkların başlarından geçen bu olaylar ve diyaloglar günümüzde de yoğun bir şekilde anlatılmaktadır. Bu anlatılar, sadece yöre ozanları veya zâkirleri tarafından değil, halk nezdinde de yapılmaktadır. Dolayısıyla kolun hüviyet âşığı olan Kul Hüseyin ve devamındaki çırak kelimesiyle de ifade ettiğimiz -özellikle ilk- takipçileri, Gazilerovacığ¹'nin manevî mimarlarından.

Kol âşıkları, elden geldikçe ustalarıyla birlikte olup bu birlikteliği sürekli hâle getirmeye çalışmışlardır. Zira ustası -yöredeki ifadesiyle uztaz- kemal bulmuştur, kâmil, erdemlidir. Hayatı ve söyledikleri aynı paraleldedir. Birçoğuna göre erenler maksuduna erişmiş, ameli dilindedir. Birlikte yapılan yöre gezileri, muhabbetleri vardır. Çırak âşık, önce ustaya bağlanır, ustanın

¹ Bkz. (Akbulut 2010).

edebinden edeplenir. Halk nezdinde erdemli vasıfları görülünce, kendisinden emin olununca söz söylemeye başlar yahut söz söylüyor ise erdemli davranışlarının sürekliliği hâlinde itibar görür, âşık payesi verilir.

Hekimhanlı Sadık Baba'nın bir deyişinde söylediği;

Anka meydan almaz dik uçmayınan
Meydan alan turap ile hâk olur
Her can âşık olmaz mey içmeyinen
Âşıkların sineleri çâk olur

Kol çevresinde olan âşıklardan Konaçlı Dertli Fakır'ın söylediği;

Âşık çoktur kuş misali ötüşür
Sadık dost bulunmaz ikrarı bütün
Bir sevdaya düşmüş yanar tutuşur
Bu bir aşk pazarı alınmaz satın

Ya da Kul Fakır'ın söylediği;

Kul Fakır'ım âşık aşka yanandır
Hak erenler bir birinden kanandır

Başlangıçta çırağın “âşık” sıfatı almak, söz söylemek gibi gayeleri temelde yoktur. Önce edep, benlikten kaçınma, önce inancın hayattaki tezahürü gelir. Başka bir deyişle önce manevî bir doyunluk ve olgunluk gelir. Daha sonra erdemli meziyetleri, inancın inceliklerini, kısacası hayatı insana şiir/deyiş yoluyla aktarma sırası gelir. Önemli olan önce söz değil işlektir. İşleği, marifeti olmayan kişinin o sözü söyleme hakkı yoktur. Zira halk indinde kabul görmez.

Âşık, bulunduğu cem ayini, muhabbet gibi her ortamda, yaşadığı olaylar karşısında ve şiir söylemek icap ettiğinde ustalarından ya da 7 ulu âşık, bunlar gibi etkili olan diğer büyük âşıklardan deyiş söyler. İcap ederse daha sonra kendi deyişlerinden söyler. Âşığa göre ustası hiçbir kelimeyi boşuna söylememiş, bilerek kullanmıştır. Önce “usta malı” söylemesindeki sebebi hem benlik yapmaması hem de ustasına saygı duyup onun konuyu daha iyi anlattığı düşüncesidir. Gazilerovacığ yoresinde ustaya saygı ve benlik yapmama düşüncesiyle çoğu âşık, deyişlerini gizlemiştir. Yörede bu sebeple açık kimliği netlik kazanmayan çok sayıda âşık vardır.¹ Deyişleri yazmalarda kalan ya da yazılmadığından unutulmuş âşık sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Bu durum, ustalara olan hürmeti açıkça gösterse de diğer taraftan deyiş üretimi ve âşık geleneğine zarar da vermektedir. Kul Hüseyin Kolu âşıklarında, özellikle 3. göbekten itibaren bu durum fazlasıyla yaygındır. Yöre âşık/ozanlarının, eldeki olan deyiş azlığının ana sebebi budur. Yöre

¹ Bkz. (Akbulut 2010).

âşıklarında, zaman zaman kendi deyişlerine başka ustaların adını da verdiği olmaktadır. Reyhan Bacı adlı âşığın durumunu buna örnek gösterebiliriz. Ustaların daha iyi söylediği, konuyu daha iyi açıkladığı, sözlerinin kelimeler olduğu düşüncesiyle kendisini “edna” görerek deyişlerini kaleme almayan Güblüceli Noksani gibi örnekler vardır. Kul Fakır süreğinden olan Sefil Mehmet, âşıklığı bilinse de kendi mahlasını çoğu zaman açıkça kullanmamıştır. “Usta malı satmaya” ağırlık vermiştir. Konumuz olan kol âşıklarından Hicabi’nin değişik mahlaslar kullanması, usta malına önem vermesi yerinde bir örnektir. Ustasından mahlas aldıktan sonra mahlasını gizlememiştir. Bu gibi sebeplerden dolayı birçok yöre âşığı sadece zâkir olarak devam etmiştir. 3. göbekten itibaren âşık ve zâkir misyonu birlikte yürütülmüş, sonraki göbeklerde ise zâkir misyonu ağırlık kazanmıştır. Araştırmalarımızda zâkirin de şahsi âşık/ozan vasfını gizlediği görülmektedir. Unutulmamalıdır ki esasında bu gizlenmeyi, deyiş söylememeyi usta âşık istememiştir. Ustaların beklentileri, kemalsiz söylememektir. Ameli olmayanı söylememesi, söylemeden önce o olguyu yaşamasıdır. Bu durumda âşık/ozan, kendini (madden, manen) yeteri kadar olgun görmektedir. Oysa bu âşık kolundaki hemen her âşık, uztazının isteği ve yönlendirmesiyle deyiş söylemeye başlamıştır. Bu durum, çırak açısından “Söz gümüşse sükût altındır” mahiyetinde iken, usta âşığın vurgusu “Sözü altın olanın sükûtu intihardır”. Bu kolun ve yöre halkının genel düşüncesi, “Âşıklık söz ile değil, amel (işlek, uygulayış) ile dir.”

Kol âşıklarından Kul Fakır bu durumu:

Marifetsiz canın işi de zordur
Sürerler tamuya durağı nardır
İkilik gerekmez Hak kavli birdir
İcraatsız kelimeler dilde ne gezer

deyişiyle ifade etmektedir.

Kul Hüseyin Kolu mensubu âşıklarda, uztaz, ustazının ustası ve hatta uztazının yakın ahababı olan âşıklar (ve deyişleri) da kendi ustası kadar önemli ve değerlidir. Örneğin kol âşıklarında Kul Fakır’a verilen önem aynı oranda Kul Fakır’ın da uztazı olan Kul Hüseyin’e ve hatta Kul Hüseyin’in yakın arkadaşları olan Sefil Ali’ye, Deli Boran’a da verilmiştir. Bu önem, deyişlere de anlatılara da yansımıştır. Kul Fakır, aşağıdaki örnekte hem uztazını hem de uztazının ustasını samimiyetle anmaktadır:

Kul Fakır’ım puthanedir mescitten yek meyhanedir
Hızır Sersem destigirim Kul Hüseyin yârim benim

Bıçare ise:

Olacak diyorlar bir tufanlı kış

Onda yardım eyle Kul Fakır Derviş
Çağırdığımız yerde her dem gel yetiş
Mürvet diyenleri öte seçmesin

deyişiyile, uztazını anmakta ve yardıma çağırmaktadır.

Abdal Ali:

Kul Fakır okurdu aktan karadan
Şeker ezmiş lisanına Yaradan
Kul Hüseyin Kul Fakır'ı dir' eden¹
Uçtu Kul Fakır'ım göçtü neyleyim

Bu samimi ilişkiyi diğer âşıklarda da görmek mümkündür.

Üslûp gereği koldan olmayan âşıklar da aynı saygıyı kol âşıklarına göstermişlerdir. Örneğin; Deli Boran, bir deyişinde kendisinden yaşça küçük olan Kul Fakır'ı veya O'nun kardeşi Bürhanî (Ahmet Ağa)'yi saygıyla ifade etmektedir.

Âşık karşılaşmalarında olan merhabalaşma, hatırlatma, tekellüm, muamma (bağlama), taşlama, gönül alma, elveda bölümleri vardır. Alevî-Bektaşî şiir geleneğinde, karşılaşmalar bu bölümleri kapsar, lakin bazı bölümlerde değişiklikler de vardır. Bu karşılaşmalarda, âşık karşılaşmalarının bütün bölümleri görülmeyebilir. Özellikle atışma bölümü farklılık göstermekte, taşlama bölümü ise genelde yoktur. Bu iki bölüm, yöre âşıklarında bilerek yapılmamaktadır. Sebebi ise “âşık kem söylemez” fikridir. Âşık, misyonu gereği tüm canlıyı sever, özünü fakır görür. Kendisi âlemden ednadır. Karşılığı ululaması gerektiği yerde yeremez, kem söyleyemez. Bunu yapan aşk sahibi olamaz. Bu sebeptir ki Alevî-Bektaşî âşıkları *sefil*, *edna*, *fakır*, *kul* gibi sıfat mahiyetinde mahlaslar kullanırlar. Atışma bölümü de aynı şekildedir. Karşılıklı deyişilerek, ama söz keme varmaz. Misyon buna izin vermez. Soru-cevapta dahi karşı âşık, sorulara cevap veremez veya yanlış cevap verirse âşık taşlanmaz, zayıf ilan edilmez. Tersine aynı âşık, soruların cevabını edep çerçevesinde, öğretici yumuşaklığı ile cevaplandırır. Tabii ki bu maddeyi kale almayan ozan/âşık/şairler de vardır. Lakin eskiden gelen gelenek, âşığın kem söylememesi üzerinedir. Âşığın canına tak dediğinde nadiren de olsa -ki bu örnekler karşılaşma, atışma dışıdır- eleştiri maksatlı söylenen ağır sözler de vardır.

Kul Hüseyin Kolu âşıklarında karşılaşmalar ve karşılaşmaların bölümleri vardır. Mevcut verilere göre tüm bölümleri aynı oturumda içine alan deyişme kaydı, zaptı yoktur. Âşık; ustası, dostu ile karşılaşır, merhabalaşma (sefalama), hatırlatma, tekellüm, muamma (bağlama), gönül alma, elveda bölümleri

¹ Diriltlen, manen canlandıran.

görülmektedir. Lakin esas amaç, muhabbet olduğundan bu bölümlere âşık edebiyatında görülen gerekli önem verilmez. Soru-cevaplarda, karşı âşıktan yeteri kadar gelmeyen cevapların yazıya pek alınmadığı izlenimi de vardır. Sonuçta bu soru ve cevabın halk tarafından duyulacağı bilinci vardır. Esasında âşık karşılaşmasında benlik kaygısı olması sebebiyle dikkatli olunur, ilgili bölümlere pek riayet edilmez. Bu tür karşılaşmaların kayıtlara da alınmadığı dikkatten kaçmamaktadır. Kol âşıklarında anlatılarla eldeki örneklerle karşılaşmalar olduğunu biliyoruz, ama bunun, âşık karşılaşmalarının tüm bölümleri içine alan bir zaptıyla karşılaşmadık. Böyle bir zaptın olacağına dair de şüphelerimiz var. Kol âşıklarını uztaz bilip yakınlarından ayrılmayan, kendilerini kola yakın gören, ancak edebî ölçülere bakıldığında koldan sayılmayan âşık/ozanların yaptığı karşılaşma bilgileri de vardır. Halk, bu tür benmerkezli karşılaşmalara rağbet etmiştir. Bu bilgiler, daha yakın zamana ait olsa da kayda geçmemiştir. Bu sebeple ozan, gücü yerinde olup iyi derecede saz çalan, ancak ürünleri günümüze ulaşmamış kol âşıklarından bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

Hüviyet âşık Kul Hüseyin ile yakın dostu ve çırağı olan İbrahim arasında olan karşılaşma:

Kul Hüseyin:

İbrahim'im gelmez oldu selamın
Gel bizim ellere geze gel geze
Kesreti kem derler kaldır aradan
Gider gam yükünü çöze gel çöze

İbrahim:

Ustazım Haydar'dan leyl ü neharı
Çiğnensin miktarım etmezem arı
Hocam ustadımsın serimin varı
Hakk'a doğru giden ize gelmişem

Kul Hüseyin:

Gece gündüz aşk verip te çağırdan
Çiğnensin derler de yükün ağırdan
Gafil olup sapmayasın çığırdan
Özün turap edip toza gel toza

İbrahim:

Âşıklığın cüml'alemde duyuldu
Âşıklar içinde ismin sayıldı
Çiğnemen kul oldu mertlik alındı
Özüm turap edip toza gelmişem

Kul Hüseyin'den sefalama, merhabalaşma:

Karşımıza bir nur doğmuş görelim
Karşımızd'oturan nur sefa geldin
İşittim sedana hayâl güderim
Hayâl(i)ne yeldiğim pir sefa geldin

Kol âşıklarının en baskın özelliği olan hatırlatma, bütün âşık kolunda yer alır. Zira âşık, ustazını (kol çevresi uztazlarıda) kendinden engin ve usta görür. Ustazının deyişini aktarmadan kendinden aktarım yapması doğru değildir. Bu aktarım, ustazına olan saygının da işaretidir. Yaşanan durum/olgular karşısında kendinden aktarımda bulunur yahut irticalen söyler.

Tekellüm vardır. Kol âşıklarına göre âşık, dikkatli olmalı, sanatı ile karşıyı incitmemeli, edebinden ödün vermemeli, karşıyı ulu görmelidir. Kolun baskın âşıklarının başında gelen Kul Fakır'ın İsmail adlı yöre âşıklarından biri ile yaptığı tekellüm, Kul Hüseyin Kolunun, yöre ve yakın civarındaki âşık karşılaşmalarının içeriği hakkında bilgi vermektedir. Dokunmaca deyişmelere halk da inanç gereği pek rağbet etmemiştir. Yöre âşıklarından İsmail (d. 1880?-ö. 1944), Kul Fakır'la bir muhabbette karşılaşır. Saatler süren karşılaşma olur. İsmail, üstünlük gösterme çabasıyla deyişmeyi uzatır. Edebî ve fikrî üstünlüğü Kul Fakır sağlasa da İsmail, yenilen pehlivan güreşe doymaz düşüncesiyle devam eder, üstünlük sağlama düşüncesiyle dilini keskinleştirerek muhabbeti düz atışmaya dökmeye çalışır. Kul Fakır ise öğretici konuşmasına ve Alevî-Bektaşî âşığı misyonuna sadık kalır. Kul Fakır; “Yetmedi mi, yarış mı yapıyoruz muhabbet mi?” diyerek uyarır. Âşığın keskin cümlelerinin üzerine halk tepki gösterir. Üstünlüğü olan Kul Fakır, halktan da tepki alan yenik durumdaki İsmail'e taşlama söylemez.

Bir diğer örnek ise Âşık Musa örneğidir. Âşık Musa, Kul Fakır öğretisi çevresinde yetişmiştir. O'nu ulu bilir, ancak Kul Hüseyin Kolu dışındadır. Aynı zamanda Âşık Veysel'in yetişmesinde de etkisi olan âşıklardandır. Âşık Musa'nın deyiş söylemeye gücü ve irticali anlatılar arasındadır. Bu güce rağmen “âşık, kem söylemez” sözü dışına çıkmamıştır. Adı günümüzde de Anadolu çapında bilinen, atışma kabiliyeti iyi olan, adını vermediğimiz bir ozan/âşık 1950li yılların sonunda Merzifon'a gelir. Anadolu'yu dolaşan, Konya Âşıklar Bayramı gibi birçok yerde başarı elde eden bu âşık/ozan, atışma dalında da ünlüdür. Karşısına âşık ister. Halk, Âşık Musa'yı itirazlarına rağmen evinden alarak misafir âşığın karşısına zorla çıkarır. Karşılaşma bölümlerini içine alan bir karşılaşma sonucu Âşık Musa galip gelir, ama kem söylemez, yani taşlama yapmaz. Misafir âşığın ilişkilerine erdemle yaklaşır. “Kem söylemek âşığa yakışmaz” vurgusunu yapar. Misafir âşık, Âşık Musa'da gördüğü enginliğin üzerine el öper. Durumdan hoşnut olan halk, Âşık Musa'yı omuzlarında evine götürür.

Hoşgörü üzerine inşa edilen âşık edebiyatında, karşıdaki âşığı incitmek için hassasiyet gösterilir. Kol âşığı Derviş Edna da sorduğu soruya karşı âşıktan cevap alamayınca âşığı incitmek için sorduğu soruları kendi cevaplar ve taşlama yapmaz.

-1-

Doksan bin er Horasan'dan yürüdü
Seksen bin er ana karşı varudu¹
Kâbe'yi yaptıran hangi er idi
O hangi er idi andan haber ver

-2-

Ali('nin) arka sıra gelirdi Kamber
Üstüne saçıldı misk ile amber
Kâbe'yi yaptırdı Halil Peygamber
Halka çok namaz kıldırдың deyim

Aynı örnek, kol âşıklarının yakını olan Sefil Ali'de de vardır. Soruya cevap veremeyen âşık, kendi eksikliğini belirtir.

Gönül alma ve övme de kol şiirlerinde perakende olarak görülmektedir. Ancak bu övme, yaltaklanma şeklinde değil, âşığın kendini edna görme düşüncesindendir. Elveda kısmı da görülür. Karşılaşma sonrası âşık, elveda ile izin alır ve yollanır. Halkın “âşıklar muhabbeti” olarak ifade ettiği âşık toplamalarında karşılamaların bölümleri vardır, ancak dilden kem söz çıkması tasvip edilmemiş ve genellikle de olmamıştır. Dervişoğlu (ve Derviş Edna) adına bilinen örnek:

-1-

Geldim ilinize gitmek isterim
Biz gidelim hoşça kalın kardeşler
Varıp bir menzile yetmek isterim
Biz gidelim hoşça kalın kardeşler

-2-

Bu aşka erenler yüğrük atl'olur
Her dem bu cefaya özü katl'olur
Dostlar muhabbetin azı tatl'olur
Biz gidelim hoşça kalın kardeşler

Âşık edebiyatında görülen diğer bir unsur olan hikâye tasnifi, Kul Hüseyin Kolunda farklıdır. Tasnif vardır, ama bu tasnifler türkölü hikâye şeklinde değildir. Konular farklıdır. Tasnif edilenler Peygamber, İmam Ali, Hacı Bektaş Veli ve diğer yol ulularının menkıbeleri, Kerbela anlatıları vb. anlatılardır. Kul

¹ Varırdı.

Hüseyin'in bu tür bir verisi bulunmamakla birlikte, ilk âşığı/çırağı olan İbrahim'in anlatı örneği vardır:

-1-

Kalktı sökün etti Med(i)ne Şehrinden
Şehitler serveri ol kerem kâni
Duramazdı ol Yezid'in kahrından
Seferim var diye gelirdi ünü

-2-

İmam ehli beytin yanına aldı
Kerimesi kızı Mekke'de kaldı
Gözlerinden yaş yerine kan geldi
Ağlaya ağlaya hublar civanı

Âşık kolunun ustası/uztazı olan Kul Hüseyin'in gerek halktan gerekse kol âşıklarından günümüze gelen bilgiye dayanarak çok iyi derecede saz çaldığı bilinmektedir. Günümüze kadar gelmiş sazları -cura- mevcuttur. Kul Hüseyin saz çaldığında etrafındaki insanların işlerini bırakarak dinledikleri sıkça anlatılardandır. Ancak kendisine ait bir ezgi/makam olup olmadığı bilinmemektedir. Koldan gelen son dönem âşıkların kullandığı ve beğendiği ezgiler vardır. Kul Hüseyin Kolu âşıklarında ve yakın yöre âşık edebiyatında, müzik ikinci plandadır. Önemli olan sözdür, mesajdır. Bu sebeple müzik bir nevi vasıtaadır. Kol âşıklarını uztaz, rehber bilen ve onların ürünlerini aktaran yöre zâkirlerinin kullandıkları müzikler bulunmakla birlikte, müziğin kime ait olduğu belirsizdir. Ayrıca bu âşık kolunda bağlama, cura yapma becerisi de vardır.

Hüviyet âşığın kullandığı ayağın diğer âşıklarca kullanışı da görülmektedir.

Kul Hüseyin'in kullandığı:

Bunda bir padişah adil olunca
Hizmetin etmeye kul incinir mi
Dalga gelip taştan taşa çalınca
Çağlayıp akmaya sel incinir mi

ayağı Kul Fakır'da ise şöyledir:

Gel gönül gidelim dost illerine
Aşkınan gidende yol incinir mi
Sultanı bilirse kulun halini
Mushafın yazmaya el incinir mi

Derviş Edna'nın bir deyişinin ayağı:

Derviş Edna'm şu âlemde bir dedim
Horasan'dan sökün gelen pir dedim
Elinde defteri cihan sır dedim

Doğup ta dolunan nura benziyor

Müslüm de şöyledir:

Müslüm der âlemde yârim birinci
Çok insan elinden sorguya gelince
Cümle er evliya beli deyince
Ol yeşil sancağı nura benziyor

Biçare:

Biçare gam yeme Hünkâr var iken
Bu cihanın umutgâhı bir iken
Leyl ü nehar çektiçeğim zar iken
Yolum bir acayip yola düş geldi

deyişiyse, uztazının uztazı olan Kul Hüseyin'in:

Kul Hüseyin'im sınamıştır bahtını
Kendi gökte yere kurmuş tahtını
Gözetelim sahip sultan vaktini
Sene bin iki yüz yetmiş beş geldi

deyişindeki ayağını kullanmıştır. Noksani, uztazı Kul Fakır'ın;

Şükrolsun hünkârım cemalin gördüm
Hakı paylarına yüzümü sürdüm
Muhabbet bağının güllerin derdim
Güle rayha veren sen değil misin

şeklindeki deyişinin ve ayağını;

Cemalini gördüm ürüştan oldum
Yarimden ayrıldım periştan oldum
Kavuştum dostuma dermanı buldum
Dertlerin dermanı sen değil misin

şeklinde kullanmaktadır.

Kul Hüseyin'in "Bana söylerseniz Ali'den söylen" redifini, Kul Fakır'ın "incimez" ayağını Derviş Edna da kullanmıştır. Aynı ayağı, kolun ustası olan Kul Hüseyin beyitli olan şiirinde görülmektedir. İbrahim'in "ayrılmaz" ayağını Kul Fakır, Derviş Edna, Nikabi; Derviş Edna'nın "gitti" ayağını Sefil Turap; Kul Fakır'ın "kadar" ve "bellidir" ayağının Hicabi tarafından kullanıldığı görülmüştür. Çoğaltılabilecek olan örneklerde aynı kuşak âşıkların uztazların ayağını kullanmaları yanı sıra ustaya ait tamlama, ifade, dize vb. ögeler de kullanılmıştır. Bunun altında hem ustazı hatırlamak hem de ona öykünme yatmaktadır. Örneğin; Kul Hüseyin'in; "Âlemi iy(i)lerle yarattı Allah" dizesini, çırağı konumundaki İbrahim; "Âlemi iyi'çün yarattı Allah" şeklinde tekrarlamıştır.

İbrahim'in; "Müşteri olmazsa çözme kumaşı" dizesi, Kul Fakır'da; "Müşterisiz mal satmayın", şeklinde; çıraqları Derviş Edna'da; "Müşteri olmayana satma kumaşı"; (Kul Fakır'ın çırağı olduğu gibi Derviş Edna'nın da çırağı sayılabilen) Müslüm'de "Müşteri olmazsa kumaşı satmak" şeklindedir.

Âşık kolu kriterlerine tabi olmayıp özellikle Kul Fakır merkezli başka âşık/ozanlar vardır. Şüphesiz bunlar da Kul Hüseyin ve Kul Fakır'dan etkilenmişlerdir. Bu isimleri incelediğimizde; kolun ustası ve dâhilindeki âşıkları ulu olarak gördüğü âşikârdır, ama şiir/deyişlerinde ya da üslûplarında Kul Hüseyin Kolu üslûbu çok az görülür. Bazılarının uztazı (aynı zamanda rehberi) farklıdır. Bazılarının ise usta âşığa bağlantılarının ne surette ve ne miktarda olduğu açıkça bilinmemektedir. Bu tür âşıkları kola direk olarak bağlamak yerine "kol çevresi âşıklar" adı altında alarak zikretmek daha yerinde olacağı kanısındayız. Bu âşıklarda edebî olarak farklılık görülse de Kul Hüseyin Kolu âşıklarındaki inançsal ve düşünsel bağlılıkta farklılık görülmemektedir. Bu âşıkların başlıcaları şunlardır: Abdali, Âşiki, Sefil, Gulami, Dertli Fakır, Fakırbende'dir.

Kol Âşıkları

Sefil Sersem

1700'lü yılların sonunda Merzifon'un Yakup köyünde doğdu. Adı Hızır olup Hızır Sersem, Sefil Sersem, Sersem Baba olarak bilindi. Çobanlık yaptı. Keçiköylü Kul Hüseyin'in (1797-1882) ustasıdır. Harızlı Kul Hasan (1780-1850?), Hacı Bektaş Dergâhı âşıklarından Güzide Ana (Katibî) gibi âşıklarla yakınlık kurdu. Az sayıda eseri günümüze taşındı. 1860 yılında, Merzifon'un Karatepe köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Kul Hüseyin

1797 yılında Suluova'nın Kazanlı köyünde doğup 3-4 yaşlarında annesini, 12'li yaşlarda babasını kaybetti. Küçük yaşta yetim kalan âşığın yolu, Merzifon Yakup köyü civarında çobanlık yaparken ustası Sefil Sersem ile tanışıp ona bağlanmasıyla değişti. Emert (Balgöze) köyüne ve askerlik sonrasında da Gümüşhacıköy'ün Köseler köyüne yerleşen âşık, son olarak Gümüşhacıköy Keçiköy'e yerleşerek ömrünü burada çiftçilik ve çobanlık yaparak geçirdi. İyi derecede saz (cura) çalan, kendi adıyla adını andığımız âşık kolunun hüviyet âşığı olan Âşık Kul Hüseyin, 1882 yılında Keçiköy'de vefat etti ve orada toprağa verildi.

İbrahim

Verilere göre 1836 yılında Osmancık Kumbaba köyünde doğdu. Köyünde çiftçilik yaptı. Kul Hüseyin'in dostu ve çırağıdır. Sefil Ali (1826-1907), Deli Boran (1838-1898), Sefil Ahmet, Deli Sadık, Kul Fakır (1863?-1938), Derviş

Edna (1878-1828), Halil Ağa (1877-1952) gibi döneminin birçok âşığıyla görüşüp dostluk kurdu ve aynı meclislerde bulundu. 1920'li yılların başında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Kul Fakır

Kesin olmamakla birlikte, 1863 yıllarında doğdu. Adı Ali'dir. Araştırmalara 1873 olarak geçse de bu bilgi doğru değildir. Merzifon'un Kireymir köyündendir. Köyünde ve Merzifon'da yaşadı. Çiftçilik yaptı. Ustası Keçiköylü Kul Hüseyin'dir. Gazilerovacığı yöresi âşıklarının genelinin üzerinde etkili oldu. 1938 yılında Merzifon'da vefat etti ve orada toprağa verildi.

Biçare¹

1870 yılı başlarında Mecitözü'nün Dağsaray köyünde doğdu. Adı Mehmet'tir. Görme engellidir. Ustası Kul Fakır'dır. Bağlama ve keman çaldı. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1922 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Derviş Edna

1878 yılında doğduğu araştırmalara geçse de eldeki verilerde 1869 tarihi de geçmektedir. Çorum Karahisar köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakır'dır. Sefil Turap'ı yetiştirdi. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1928 yılında köyünde vefat etti ve toprağa verildi.

Halil

1877 yılında Gümüşhacıköy'ün Keçiköy'ünde doğdu. Babası, âşık kolumuzun ustası olan Kul Hüseyin'dir. Kendisini Kul Fakır yetiştirmiş olup O'nun çırağıdır. Yanyatan (Ali Belli)'nın ustasıdır. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurmuştur. Son dönemlerinde Kızıroğlu köyüne yerleşti, orada vefat etti ve toprağa verildi.

Fakır Edna

1889 yılında Gümüşhacıköy'ün Akpınar köyünde doğdu. Asıl adı Halil'dir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakır'dır. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. Şiirleri genellikle kayda geçmedi. 1945 yılında köyünde vefat etti ve toprağa verildi.

Nikabi

1888 yılında Merzifon'un Kireymir köyünde doğdu. Çocukken ailesiyle Merzifon'a yerleşti. Çiftçilik ve imamlık yaptı. Ustası Kul Fakır'dır. Yöre

¹ Bkz. (Akbulut 2015b).

âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1921 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde yöredeki bir çatışmada şehit düştü.

Dervişoğlu¹

1889 yılında Merzifon'un Diphacı köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet'tir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakır'dır. Kardeşi Rüstem ve oğlu Hasan da (aynı mahlasla) âşıktır. Gittiği Doğu Cephesinde 1920 yılında yaralandı, tedavi gördüğü Ankara'da 1920 yılında vefat etti.

Mihneti

1895 yılında Merzifon'un Diphacı köyünde doğdu. Asıl adı Veli'dir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakırdır. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. Birinci Dünya Savaşı döneminde Doğu Cephesine gönderildi ve 1915 yılında şehit oldu.

Abdal Ali

Hayatı hakkında yeterli bilgi olmayan âşığın asıl adı Ali olup Mecitözü kırsalındandır. Kul Fakır çırağı ve çevresi âşıklardan olan Abdal Ali'nin, 1938 yılında hayatta olduğu bilinmektedir.

Müslüm

1901 yılında Gümüşhacıköy'ün Güplüce köyünde doğduğu resmî kayıtlarda geçse de doğumu 1890'lı yılların başıdır. Asıl adı Müslüm Şahin'dir. İki kardeşiyle Yemen'de yaptığı askerlik sonrası köyüne tek dönen Müslüm, çiftçilik ve hocalık yapmıştır. Ustası Kul Fakır'dır. Yöre âşıklarının yanı sıra Halil Öztoprak (1892-1967) gibi âşıklarla yakınlık kurdu. 1964 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Noksani

1902 yılında Gümüşhacıköy'ün Güplüce köyünde doğdu. Asıl Adı İbrahim Şahin'dir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakır'dır. Âşık Müslüm'ün yakın akrabasıdır. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1977 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Sersem Köle

1909 yılında Osmancık'ın Kumbaba Köyünde doğdu. Asıl adı İbrahim Güven'dir. Köyünde çiftçilik yaptı. Ustası Kul Fakır olup İpek Dede adıyla da tanındı. Âşıklığından çok erdemli kişiliğiyle tanındı. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1979 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

¹ Bkz. (Akbulut 2015b).

Sefil Mehmet

1911 yılında Çorum'un Eşençay köyünde doğdu. Asıl adı Mehmet Topsakal'dır. Köyünde çiftçilik yaptı. Uzun bir dönem Gazilerovacığında bulundu. Ustası Kul Fakır olan Sefil Mehmet, âşıklığından çok zâkirliği ve erdemli kişiliğiyle tanındı. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1982 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Sefil Turap

Verilere göre 1902 yılında doğdu. Asıl adı Ali Özcan'dır. Tercan yöresinden olup çocuk yaşta Merzifon yöresine geldi. Kirazlı köyüne yerleşti. Kul Fakır'ın ağabeyi Burhani'ye bağlandı. O'nun vefatıyla Kul Fakır tarafından Âşık Derviş Edna'nın yanına verildi. Ustası Derviş Edna'dır. Derviş Edna'nın vefatıyla Kul Fakır'ın âşığı oldu. Sefil Turap ve Turap Ali mahlaslarını kullandı. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 1971 yılında Çorum'un Karacaören köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Yanyatan Ali

1923 yılında Merzifon'un Diphacı köyünde doğdu. Asıl adı Ali'dir. Köyünde çiftçilik yaptı. Bağlama yapımıyla uğraştı. Ustası Âşık Halil'dir. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. Yörede erdemli kişiliğiyle tanındı. 1990 yılında köyünde vefat etti ve toprağa verildi.

Fukara Derviş

1915 yılında Merzifon'un Karamağara köyünde doğdu. Çiftçilik yaptı. Ustası Yanyatan Ali'dir. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. Âşıklığından ziyade zâkir misyonuna sahiptir. 2006 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

Pirani

1915 yılında Merzifon'un Belvar (Kayadüzü) köyünde doğdu. Çiftçilik yaptı. Ustası Yanyatan Ali'dir. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. Kul Hüseyin Âşık Kolunun özelliklerinden olan zincirleme usulünden hiç kopmadı. 2009 yılında köyünde vefat etti ve orada toprağa verildi.

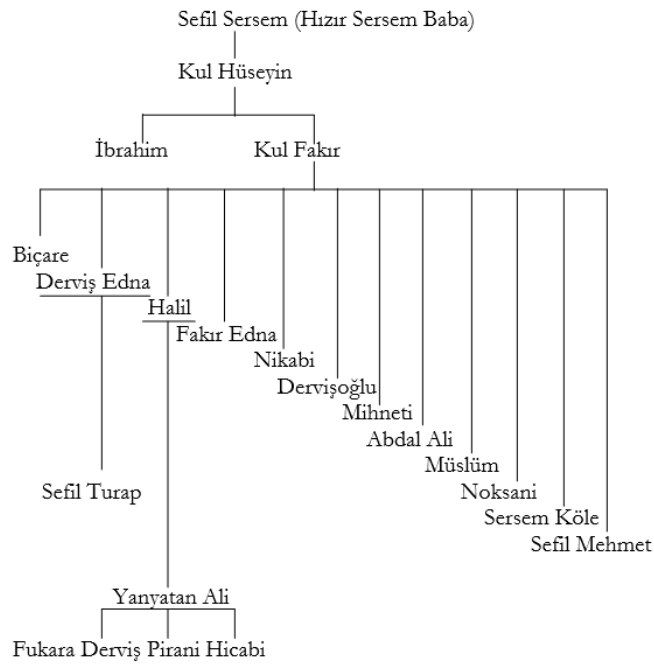
Hicabi

1938 yılında Merzifon'un Alıcık köyünde doğdu. Çiftçilik, işçilik ve soförlük yaptı. Ustası Yanyatan Ali olup mahlasını ustasından aldı. Yöre âşıklarıyla yakınlık kurdu. 2013 yılında vefat etti. Mezarı köyündedir.

Sonuç

Araştırmaya konu olan, 1797-1882 yılları arasında yaşamış, Merzifon Yakupköylü Sefil Sersem'e bağlanmış, şiirleri cönlere, şairnanelere geçmiş, devrinde Gazilerovacığının kudretli âşıklarından biri, âşık kolunun hüviyet âşığı olan Âşık Kul Hüseyin ve adıyla andığımız âşık kolunun kendine münhasır edebî özellikleriyle ortaya konmaya çalışılmıştır. Akabinde kol âşıklarının kısa biyografilerine yer verilmiştir.

Kul Hüseyin Kolu Haritası



Kaynaklar

- Akbulut, A. C. (2010), *Gazilerovacığın Âşıkları*, Ankara: Kara Mavi Yayınevi.
Akbulut, A. C. (2015a), *Âşık Kul Hüseyin ve Kul Hüseyin Kolu Âşıkları*, Ankara: Dumat Matbaası.
Akbulut, A. C. (2015b), *Gazilerovacığın Âşıklarından Biçare ve Dervişoğlu*, Ankara: Dumat Matbaası.

- Karadeniz, B. ve A. C. Akbulut (2016), *Alevî Bektaşî Şairleri*, Bursa: Kara Mavi Yayınları.
- Kaya, D. (2000), *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Yardımcı, M., “Edebiyatımızda Âşık Kollarının Yapılanışı ve Emrah Kolunda Yer Alan Tokatlı Âşıklarda Klasik Edebiyatın Etkisi”, http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/mehmet_yardimci_asik_kollari_tokatli_asiklar.pdf (Erişim Tarihi:15.07.2015).